

Nr 168.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till uppförande af bostad för direktorn och öfverläkaren vid allmänna barnbördshuset i Stockholm; gifven Stockholms slott den 18 mars 1910.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

dels att för uppförande af bostad för direktorn och öfverläkaren vid allmänna barnbördshuset i Stockholm å den till nybyggnad för barnbördshuset afsedda tomtplats å Kungl. Djurgården bevilja ett anslag af 52,000 kronor att till statsverket återbäras i den mån vid försäljning af den barnbördshuset tillhöriga fastigheten nr 3 kvarteret Murmästaren i Stockholm köpeskillingen för nämnda fastighet kan komma att öfverstiga 879,500 kronor

dels ock att af detta anslag på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 26,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

P. E. Lindström.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
 Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 von SYDOW.

 Föredragande departementschefen, statsrådet Lindström anförde här-
 efter.

Öfverläkare-
 bostad vid
 allmänna
 barnbörds-
 huset.

I nådig proposition (nr 156) till 1909 års Riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till uppförande af nya byggnader för allmänna barnbörds-
 huset å visst angifvet område af Kungl. Djurgården norr om Idrotts-
 parken. Detta förslag innefattade jämväl uppförande af boställsbyggnad
 för öfverläkaren och direktorn vid barnbördshuset för en beräknad kostnad
 af 60,000 kronor.

Riksdagen biföll i hufvudsak propositionen, i hvad den afsåg bygg-
 naderna för själfva barnbördshuset, men afslog för det dåvarande fram-
 ställningen om uppförande af förenämnda boställsbyggnad. I sistnämnda
 afseende erinrade Riksdagen, hurusom, enligt hvad af vederbörande stats-
 rådsprotokoll framginge, meningarna varit delade ifråga om behovet af

att direktor vore boende vid anstalten, i det att barnbördshusets direktion, karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium och universitetskanslern ansett ett sådant behof oafvisligen föreligga, under det att medicinalstyrelsen uttalat, att nödvändighet ej förefunnes att inom inrättningen bereda bostad åt direktorn. Vid sådant förhållande och då Riksdagen ansåge den för direktorsbostaden beräknade kostnaden, 60,000 kronor, synnerligen hög samt handlingarna i ärendet icke, såvidt Riksdagen kunnat finna, innehölle något kostnadsförslag, af hvilket berörda belopp i detalj framginge, hade Riksdagen funnit att med frågans afgörande tillsvidare borde kunna anstå och detta så mycket hellre, som ett uppskof med uppförandet af ifrågavarande boställshus, som vore afsedt att utgöra en fristående byggnad, icke torde behöfva leda till någon förändring i byggnadsplanen eller den därför uppgjorda kostnadsberäkningen i öfrigt.

Nu har emellertid barnbördshusets direktion i underdånig skrifvelse den 9 december 1909 gjort framställning om anslag för uppförande af direktorsbostad vid barnbördshuset, enligt ett nytt, till kostnaderna reduceradt förslag. Med anledning häraf torde jag böra redogöra för hvad som hittills förekommit i denna byggnadsfråga. Till en början vill jag emellertid erinra om de uppgifter, som åligga barnbördshuset, dess styrelse med mera.

Enligt gällande nådiga reglemente för styrelsen och förvaltningen af allmänna barnbördshuset i Stockholm, utfärdadt den 28 januari 1898, har allmänna barnbördshuset till ändamål dels att såsom välgörenhetsinrättning till vård emottaga barnaföderskor under barnsängstiden dels ock att såsom läroanstalt lämna medicine studerande tillfälle till praktisk undervisning i barnförlossningskonsten. Undervisning i nämnda konst skall jämväl lämnas åt behörigen antagna barnmorskelärningar, ifall särskilda omständigheter skulle göra sådant nödvändigt. Barnmorskeundervisningen, hvilken för närvarande meddelas af en barnmorskelärare och en honom biträdande lärare, äger emellertid sedan åtskilliga tiotal af år icke vidare run vid allmänna barnbördshuset, utan är helt och hållet förlagd till Stockholms stads barnbördshus å Södermalm. Vid allmänna barnbördshuset böra enligt reglementet 30 sängar för barnaföderskor alltid vara att tillgå, hvilket antal får ökas i den mån omständigheterna medgifva. Såsom läroanstalt är allmänna barnbördshuset i enlighet med de för karolinska mediko-kirurgiska institutet gällande stadgar och i den ordning, särskildt meddelade föreskrifter bestämma, tillgängligt för institutets lärjungar. Af de vid inrättningen tjänstgörande medicine studerande böra 12 i sänder under loppet af 4 månader erhålla fri bostad därstädes. Barnbördshusets förvaltning i ekonomiskt hänseende besörjes af en direktion, bestående af öfverståhållaren, hvilken enligt nådigt medgifvande den 2 juni 1908 vid semester och förfall företrädes af under-

ståthållaren, fyra af Kungl. Maj:t förordnade ledamöter samt ordinarie professorn i obstetrik vid karolinska institutet. Den sistnämnde är tillika barnbördshusets öfverläkare och direktor. I enligt med gällande stadgar och bestämmelser för karolinska institutet hafva direktor och öfriga lärare i obstetrik och gynekologi vid nämnda institut att i egenskap af klinikföreståndare hvar i den ordning, som af universitetskanslern bestämmes, bestrida läro- och sjukvården äfvensom undervisningen vid anstalten. Sedan genom den år 1908 genomförda löneregleringen för karolinska institutet förutvarande e. o. professuren i obstetrik och gynekologi förvandlats till ordinarie professur, har i nådiga stadgarna för institutet den 27 november 1908 bestämts, att Kungl. Maj:t efter förslag af institutets lärarkollegium och på hemställan af kanslern för rikets universitet förordnar en af professorerna i obstetrik att vara öfverläkare och direktor vid allmänna barnbördshuset, dock att den professor, som vid 1908 års utgång innehade denna befattning, skall därmed fortfara.

Enligt af allmänna barnbördshusets nuvarande öfverläkare och direktor, professor F. Westermarck lämnad uppgift åtnjuter inrättningen afkomst af dels en fond å 27,249 kronor 78 öre, som af sundhetskollegium redovisats år 1816, då dess befattning med barnbördshuset upphörde, dels donationer till sammanlagdt belopp af 183,238 kronor 75 öre. Dessa kapital få ej förminska.

Såsom i det vid propositionen till 1909 års Riksdag fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden omnämnes, hade barnbördshusets direktion i underdånig skrifvelse den 22 december 1906, i sammanhang med framställning om uppförande af nya byggnader för barnbördshuset, jämväl väckt fråga om uppförande af öfverläkarbostad invid barnbördshuset i enlighet med af arkitekten G. Wickman uppgjorda ritningar och kostnadsförslag. Direktionen framhöll därvid, hurusom den kommit till den öfvertygelsen, att en anstalt af detta slag ej kunde behörigen skötas, om direktorn icke vore därstädes boende. Det vore icke blott den ekonomiska ledningen och tillsynen af en stor personal, som ålåge honom, utan anstaltens egenskap af barnbördshus och klinisk undervisningsanstalt, där arbetet påginge hela dygnet och där de allvarliga och för undervisningen viktigaste fallen kunde inträffa på hvilken tid som helst, fordrade med nödvändighet, att åtminstone chefläkaren vore vid anstalten boende. Så vore också förhållandet vid liknande anstalter såväl i de öfriga skandinaviska länderna som i Tyskland. Direktionen ansåge sig i detta sammanhang böra erinra, att enligt ett äldre reglemente af den 3 april 1852 såväl direktor som dåvarande adjunkten haft bostadvåningar inom inrättningen, men att numera, jämlikt nådiga beslut af

den 2 februari 1872 och den 19 december 1884, hvarken direktor eller adjunkten vore därstädes bosatta. Detta förhållande syntes emellertid utvisa, att de medel, hufvudsakligen donationsmedel, för hvilka anstalten blifvit uppförd, äfven afsetts för läkarbostad.

Enligt förenämnda kostnadsförslag beräknades den då föreslagna öfverläkarbostaden draga en kostnad af 53,000 kronor.

Uti sin i berörda skrifvelse gjorda hemställan om bemyndigande för direktionen att låta uppföra ett nytt barnbördshus anhöll direktionen tillika, bland annat, att, ehuru enligt nu gällande reglemente för styrelsen och förvaltningen af allmänna barnbördshuset ingen skyldighet förefunnes för barnbördshusets öfverläkare och direktor att vara boende inom inrättningen, Kungl. Maj:t täcktes i nåder föreskrifva att, sedan den tillämnade direktorsbostaden blifvit färdig, nuvarande och framtida innehafvare af denna befattning skulle vara skyldiga att därstädes bosätta sig samt att den direktor på grund af nådigt bref den 19 december 1884 tillkommande rätt till två möblerade rum inom inrättningen därefter skulle upphöra.

Med anledning af direktionens uppgifter beträffande bostadslägenheter inom allmänna barnbördshuset anhåller jag få meddela, att Kungl. Maj:t den 2 februari 1872 på ansökning af dåvarande adjunkten vid barnbördshuset N. W. Netzel medgaf, att denne finge, utan hinder af föreskrift i då gällande reglemente af den 3 april 1852, hafva sin bostad utom barnbördshuset tills vidare och så länge direktionen funne sådant utan men för inrättningen kunna äga rum. Öfvannämnda af direktionen åberopade nådiga bref den 19 december 1884 innefattar Kungl. Maj:ts beslut i anledning af dåvarande direktorns för allmänna barnbördshuset, professor A. Anderson underdåniga besvär öfver direktionens beslut att icke bifalla en af honom med åberopande af nämnda reglemente gjord anhållan att komma i åtnjutande af fri bostad inom inrättningen. Kungl. Maj:t fann ej skäl att göra ändring i direktionens beslut, men anbefalldes direktionen att tillse, huruvida icke två erforderligt möblerade rum kunde inom anstalten till tjänstgörande direktors disposition anordnas dels för mottagningar, tentamina och andra till undervisningen hörande göromål dels ock såsom tillfällig bostad, därest direktor vid svarare sjukdomsfall natt eller dag nödgades under någon tid uppehålla sig vid inrättningen.

Öfver direktionens framställning i skrifvelsen den 22 december 1906 afgaf medicinalstyrelsen underdånigt utlåtande den 18 mars 1907.

Vidkommande läkarbostaden androg därvid styrelsen, hurusom direktionen själf upplyst, att såväl direktor som adjunkten vid inrättningen tillförene där haft boställsvåningar. Närmare angifvet innebure de bestämmelser i reglementet af den 3 april 1852, som därpå hade afseende, att

boställsrum inom inrättningen, sedan öfriga utrymmesbehof blifvit tillgodosedda, finge »beredas för direktor, eller, då så funnes lämpligt, i hans ställe för barnmorskeläraren», samt att »adjunkten borde vara boende inom inrättningen». Att de båda lärarna icke bott inom anstalten, antoge styrelsen bero på att bostadslägenheternas beskaffenhet icke motsvarade deras anspråk samt att bostädernas aflägsenhet från stadens centrala delar varit hinderlig för deras enskilda läkarverksamhet. I förra hänseendet torde nu intet vara att anmärka, ty den föreslagna, för sitt ändamål särskildt afsedda läkarbostaden syntes komma att uppfylla äfven mycket högt ställda fordringar, högre måhända än en välgörenhetsinrättning borde tillgodose. Men i senare afseendet borde erinras, att barnbördshuset äfven på den nya platsen skulle få ett aflägst läge. Det vore därför helt visst välbeträckt af direktionen att påyrka skyldighet för nuvarande och blifvande innehafvare af direktorsbefattningen att verkligen begagna bostaden, därest den skulle komma till stånd. Men medicinalstyrelsen kunde icke till fullo dela direktionens åsikt om nödvändigheten att direktor bodde vid anstalten. För närvarande vore, enligt hvad styrelsen inhämtat, tjänstgöringen vid allmänna barnbördshuset så ordnad, att direktor alternerade med extra ordinarie professorn — vid tiden för afgifvandet af medicinalstyrelsens utlåtande hade ännu icke löneregleringen för karolinska institutet, hvarigenom bland andra ifrågasatt extra ordinarie professur förvandlades till professur, genomförts — och en docent i obstetrik och gynekologi vid karolinska institutet, så att hvar och en af dessa tre lärare skötte den kliniska undervisningen och öfverläkargöromålen under 3 månader i sänder. Till följd häraf uppehölls tjänstgöringen af direktor hvartannat år under 3 månader och hvartannat under 6 månader. Den öfriga tiden befattade han sig icke direkt med dessa uppgifter. Skulle det af direktionen åsyftade målet vinnas, borde därför de 3 lärarna också alternera med att bo i den föreslagna bostaden, hvilket naturligtvis vore en alltför opraktisk anordning för att kunna ifrågasättas. Om icke tjänstgöringsförhållandena för direktor väsentligen ändrades, funne styrelsen det af detta skäl icke nödvändigt, att han finge bostad vid anstalten, där i alla händelser yngre läkare städse skulle finnas till hands för att vid svåra och brådskande fall lämna den första vården, till dess att tjänstgörande klinikchefen, såsom nu skedde, hunne tillkallas. Medicinalstyrelsen uttalade sig därför för direktorsbostadens uteslutande ur byggnadsplanen.

I infordradt utlåtande den 14 september 1907 bemötte direktionen för allmänna barnbördshuset medicinalstyrelsens anmärkningar och vidhöll sin åsikt om nödvändigheten af direktorsbostadens förläggande vid barnbördshuset. Direktionen anförde i detta afseende följande.

Medicinalstyrelsen hade föreslagit direktorsbostadens uteslutande och motiverat detta sitt förslag därmed, att direktor icke själf skötte hela undervisningen, utan för närvarande delade denna med e. o. professorn och en docent. Då direktionen, för hvilken detta förhållande ingalunda vore obekant, ändock intagit bostad för direktor i förslaget, hade direktionen som motiv därför anfört äfven den ekonomiska ledningen och tillsynen af en stor personal, för hvilka direktor vore ansvarig. Direktionen ansåge sig böra påpeka, att det alltid ansetts på sin plats, att direktor vid serafinerlasarettet hade sin bostad inom lasarettets område, oaktadt han delade undervisningen med 6 andra ordinarie och e. o. professorer, 2 laboratorer och en annan lärare. Vidare hade läkarbostad ansetts nödvändig vid de flesta lasarett i hela landet — föreståndaren för veterinärinstitutet bodde jämväl inom inrättningen. Lika starka om ej starkare skäl syntes direktionen föreligga för att direktor vid allmänna barnbördshuset vore boende inom anstalten. Direktionen ansåge sig nämligen icke försvarad med den nuvarande anordningen vid allmänna barnbördshuset, att endast en ung amanuens, som enligt gällande bestämmelser måste ombytas efter ett års tjänstgöring och efterträdas af en ny, som då saknade all erfarenhet och därtill icke ens alltid vore legitimerad läkare, vore boende inom anstalten. Om det detta oaktadt skulle anses olämpligt att direktor hade sin bostad inom anstalten, så måste sådan beredas för en mera stadigvarande läkare, som därtill måste aflönas. Direktionen föreställde sig dock, att denna anordning i flera hänsenden skulle vara föga att rekommendera. Billigare blefve den sannolikt icke. Angående nödvändigheten af direktors bostad och dess betydelse för skötseln af barnbördshuset ville direktionen för öfrigt hänvisa till vid utlåtandet fogade yttranden af professorerna E. Essen-Möller i Lund, Leopold Meyer i Köpenhamn och Kr. Brandt i Kristiania, hvilka väl finge anses såsom sakkunniga vid denna och hithörande frågors bedömande.

Vid utlåtandet voro fogade uttalanden af omförmälda tre personer, som alla framhålla önskvärdheten af att chefen för en modern förlossningsanstalt har sin bostad i eller invid anstalten.

Innan jag fortsätter min redogörelse tillåter jag mig att med anledning af direktionens förberörda yttrande erinra därom, att på grund af framställning från karolinska institutets lärarkollegium i det sedermera för Riksdagen framlagda och godtagna förslaget till nybyggnad för allmänna barnbördshuset beredts bostad om två rum för en blifvande underläkare vid barnbördshuset samt ett särskildt rum för den tjänstgörande läraren.

Kanslern för rikets universitet anbefalldes genom nådig remiss att,

efter hörande af karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkollegium, afgifva underdånigt utlåtande i ärendet.

Lärarkollegiet lät ärendet förberedande behandlas af en kommitté, bestående af karolinska institutets rektor, professorn greve K. A. H. Mörner samt professorerna J. V. Berg, M. J. Salin och F. Westermarck.

Beträffande frågan om uppförande af bostadshus för direktor och föreskrifvande af skyldighet för denne att bebo detsamma anförde denna kommitté, under erinran om förberörda nådiga beslut den 2 februari 1872 och den 19 december 1884, bland annat, hurusom en del skäl syntes kommittén tala mot direktionens förslag i förevarande afseende. I undervisningens och sjukvårdens kraf syntes man icke kunna hämta tillräckliga skäl för förslaget. De båda professorerna i obstetrik och gynekologi vid institutet alternerade nämligen att handhafva undervisningen och sjukvården. Dessutom deltog en docent i alterneringen å den obstetriska kliniken. De två lärare, som sålunda alternerade med den professor, som vore direktor och öfverläkare vid barnbördshuset, finge hädanefter lika litet som hittills betraktas såsom underordnade medhjälpare åt den senare, utan borde hafva full själfständighet i ansvaret för och vården om undervisningen och sjukvården. Vid inträffande behof för sjukvården vore det i främsta rummet dessa, som hade att infinna sig. Uttalanden i annan riktning — kommittén syftar härvid på direktionens förut omnämnda yttrande, att inträttande af ytterligare en stadigvarande läkarbefattning vid barnbördshuset skulle innebära en anordning, som i flera hänseenden vore föga att rekommendera — torde endast kunna tillskrifvas obekantskap med förhållandena vid läroverket eller åtminstone förbiseende af desamma. Tvärtom vore det behöfligt att anställa ytterligare en biträdande läkare vid barnbördshuset. Ej heller vore det riktigt, såsom direktionen velat göra gällande, att den ekonomiska ledningen af barnbördshuset och uppsikten öfver den där anställda personalen *nödvändiggjorde* att direktor vore boende inom anstalten. De af direktionen åberopade förhållandena vid serafimerlasarettet vore icke jämförliga med dem vid barnbördshuset. Det hade icke befunnits nödvändigt att direktorn vid öfriga barnbördshus äfvensom andra stora sjukhus i Stockholm liksom här och där annorstädes i landet bodde inom sjukhusets område. Kommittén framhöll vidare, att kommittén ansett sig böra bestämdt uttala sig i denna sak, ty om det funnes skäl, som gjorde uppförande af en direktorsbostad *nödvändigt*, så borde därmed ock följa *förpliktelse* för direktor att bo därstädes, såsom äfven direktionen föreslagit. Men då befattningen som direktor vid barnbördshuset vore förenad med en viss professur vid karolinska institutet, skulle förberörda förpliktelse kunna inverka på återbesättande af denna plats. Ibland kunde detta bostadsband komma

att betraktas såsom en förmån, ibland åter som en olägenhet. I trots af hvad sålunda framhållits ansåg kommittén likväl den föreslagna direktorsbostaden böra komma till utförande. Det vore nämligen tydligt, att tillgång till anstaltens laboratorium, journaler och dylikt mycket underlättades för den, som bodde inom anstalten. Hans vetenskapliga arbete kunde därigenom i hög grad befrämjas. Det vore visserligen sant, att denna förmån skulle komma endast en af de vid anstalten arbetande lärarna till godo, men saken vore i alla fall behjärtansvärd. Af detta från forskningens och i följd däraf äfven från undervisningens område hämtade skäl ansågo kommitterade det önskligt, att byggnaden komme till utförande. Men i så fall vore det tydligt, att allmänna barnbördshusets tillgångar, som stode till dess förfogande i dess egenskap af en välgörenhetsinrättning, icke kunde för detta ändamål tagas i anspråk, utan borde kostnaderna därför obetingadt drabba statsverket. Vidare ansåg kommittén under denna förutsättning, att hvarken den ene eller den andre professorn i obstetrik och gynekologi vid karolinska institutet borde vara förpliktad att bo i direktorsbostaden. Rättigheten till bostaden borde då i tur och ordning stå öppen för lärarna i ämnet, så att den kunde begagnas af den, som betraktade den såsom en förmån. I främsta rummet borde den tillkomma ordinarie professorn, därefter den dåvarande e. o. professorn och i tur efter honom docent i ämnet. För bostaden syntes en billig hyra böra betalas.

En af kommitténs ledamöter, barnbördshusets öfverläkare och direktor professor Westermarck reserverade sig i vissa delar mot innehållet i kommitténs betänkande, däribland jämväl beträffande motiveringen för uppförandet af direktorsbostaden. Westermarck framhöll därvid, hurusom enligt hans mening de af direktionen anförda skäl för bostadens uppförande vore öfvertygande och att sålunda å ena sidan undervisningen och sjukvården vid barnbördshusets klinik och å den andra den ekonomiska ledningen af barnbördshuset och uppsikten öfver den där anställda personalen med nödvändighet fordrade att direktor vore boende vid anstalten. Westermarcks egen åttaåriga erfarenhet visade detta till fullo. Vidare säger sig Westermarck hafva all anledning biträda det af öfriga kommitterade framförda, från forskningens och undervisningens område hämtade skälet. Kommitténs mening, att kostnaden för bostadshuset obetingadt borde drabba statsverket, kunde Westermarck icke gilla. I det ursprungliga barnbördshuset, på sin tid beläget vid Fredsgatan, hade nämligen direktor haft boställsväning.

Vid ärendets behandling inom karolinska institutets lärarkollegium den 13 februari 1908 yppade sig beträffande frågan om direktorsbostaden två olika meningar.

Den ena företräddes af professorn greve Mörner, som visserligen förordade uppförande vid barnbördshuset af bostad för en af de vid anstalten verksamma lärarna, af hvilka i första rummet ordinarie professorn, där efter dåvarande e. o. professorn samt efter honom en docent borde vara berättigad att begagna sig af bostaden utan att dock vara därtill förpliktad. Såsom skäl för uteslutande af en dylik förpliktelse framhöll greve Mörner, bland annat, hurusom, enligt hvad förut påpekats, det vid barnbördshuset under loppet af ett år funnes tre själfständiga föreståndare för undervisningen och ledare af sjukvården, en anordning, som måste bestå ända till dess institutet för sin undervisning finge tillgång till mer än en obstetrisk klinik.

Den andra meningen företräddes af professorn J. E. Johansson, som yrkade, att lärarkollegiet måtte förklara sig anse, att det för barnbördshuset, äfven från synpunkten af dess betydelse såsom vetenskaplig institution, vore af stor betydelse, att direktor berättigades och förpliktades att vara där boende. Allmänna barnbördshuset vore landets förnämsta vetenskapliga institution för obstetrik. En sådan institution borde hafva en chef med ansvar för att något uträttades i vetenskapligt hänseende. För närvarande funnes ingen klinisk lärare vid anstalten, som hade ett kontinuerligt ansvar för den vetenskapliga verksamheten. Tre lärare omväxlade och vore likställda. Det tillkomme ej den ene att framför den andre företaga något till forskningens eller undervisningens fromma. En likställighet af ifrågavarande art vore ägnad att gifva uppslag till slitningar och kväfva förmågan af initiativ. Men en sådan anordning som den nuvarande behöfde ej blifva permanent. De nuvarande bägge professorerna i obstetrik och gynekologi komme att afgå ungefär samtidigt, hvarvid exempelvis den anordningen kunde vidtagas, att af efterträdarna den ena blöfve chef för den obstetriska och den andra för den gynekologiska afdelningen, hvar och en omväxlande med en docent. Anspråken på en föreståndare för en vetenskaplig klinisk institution i våra dagar vore synnerligen stora: forskning, undervisning och sjukvård på och utom kliniken. Ville staten hafva den största möjliga nytta af de i dess tjänst anställda klinikcheferna, borde staten söka i möjligaste mån länka dessa tjänstemäns intresse fast vid de institutioner, de förestode. Ett medel härtill vore att bereda dem bostad inom dessa anstalter. Kommittén hade tydligen befarat, att en framstående obstetriker af hänsyn till sin privatpraktik skulle föredraga att bo utom anstalten. Men då uppstode den frågan, huruvida det för anstalten kunde vara en förmån att till föreståndare hafva en person, som satte sin privatpraktik framför anstaltens intressen. Emot kommitténs åsikt, att bostaden borde stå öppen för den af de tre lärarna, som be-

traktade den såsom en förmån, anmärkte professor Johansson, att det borde vara klart, att om staten byggde en boställsvåning, detta hade sin grund däri, att det för anstalten måste anses såsom en högst betydande fördel, att vederbörande tjänsteman bodde inom densamma.

Vid anställd omröstning mellan grefve Mörners och professor Johanssons förslag anslöto sig professorerna Westermarck, Sundberg, Müller, Almqvist, Jolin, Key-Aberg och Medin till sistberörda yrkande, hvaremot professorerna Berg, Salin och Santesson understödde grefve Mörners förslag.

Uti underdånigt utlåtande den 15 april 1908 instämde universitetskanslern i lärarkollegiets sålunda i enlighet med professor Johanssons förslag gjorda uttalande i förevarande byggnadsfråga.

Sedan direktionen med anledning af vissa delvis redan antydda, utaf karolinska institutets lärarkollegium och kanslern framhållna önskemål i fråga om anordnandet af nybyggnaderna för allmänna barnbördshuset genom nådigt beslut den 1 maj 1908 anbefallts att inkomma med förnyadt af ritningar och kostnadsförslag åtföljdt yttrande i ärendet, öfverlämnade direktionen med underdånig skrifvelse den 28 september 1908 af arkitekten Wickman omarbetade och af kostnadsberäkning åtföljda ritningar för nybyggnaderna. Enligt detta förslag upptogs för direktorsbostaden, hvilken i det först uppgjorda förslaget, såsom förut öfverförmälts, beräknats draga en kostnad af 53,000 kronor, ett kostnadsbelopp af 60,000 kronor. Direktionen, som anmälde att Westermarck förklarar sig villig underkasta sig skyldigheten att bo i den tillämnade direktorsbostaden, afslutade sin skrifvelse med hemställen, bland annat, att då, enligt nu gällande reglemente för styrelsen och förvaltningen af allmänna barnbördshuset den 28 januari 1898, ingen skyldighet förefunnnes för barnbördshusets öfverläkare och direktor att vara boende inom inrättningen, Kungl. Maj:t täcktes i nåder föreskrifva att, sedan den tillämnade direktorsbostaden blifvit färdig, nuvarande och framtida innehafvare af denna befattning skulle vara skyldiga att därstädes bosätta sig samt att den direktor på grund af nådiga brefvet den 19 december 1884 tillkommande rätt till två möblerade rum inom inrättningen därefter skulle upphöra.

Den af direktionen i sistnämnda skrifvelse tillika gjorda hemställen om uppförande af nya byggnader för allmänna barnbördshuset föranledde den nådiga proposition till 1909 års Riksdag, hvarom jag i början af mitt anförande erinrat.

Vid underdånig föredragning af ärendet inför Kungl. Maj:t den 26 mars 1909 anförde dåvarande departementschefen rörande frågan om direktorsbostaden följande.

»Visserligen har medicinalstyrelsen uttalat, att nödvändighet ej föreligger att inom inrättningen bereda bostad åt direktor, men då det med

afseende å hvad såväl direktionen för allmänna barnbördshuset som karolinska institutets lärarkollegium och universitetskanslern anført, hvilket vinner stöd af uttalanden från specialister inom området, torde för barnbördshuset både såsom vetenskaplig institution och undervisningsanstalt äfvensom för ett effektivt öfvervakande af anstaltens ekonomi vara ändamålsenligast, att direktor är bosatt vid anstalten, finner jag mig böra biträda det framställda förslaget äfven beträffande direktorsbostaden. I barnbördshusets reglemente, som i händelse af Kungl. Maj:ts och Riksdagens bifall till hvad jag i det följande ämnar föreslå torde i åtskilliga hänseenden tarfva omarbetning, bör då stadgas skyldighet för direktor att taga sin bostad vid anstalten. En dylik skyldighet är, enligt hvad direktionen upplyst, nuvarande direktor villig att underkasta sig.

Med hänsyn därtill att direktor för närvarande icke åtnjuter bostadsförmån skulle kunna ifrågasättas, huruvida han ej, då sådan förmån nu skulle beredas honom, borde vidkännas något afdrag å sina löneförmåner såsom professor vid karolinska mediko-kirurgiska institutet. Härtill vill jag erinra, att direktor icke åtnjuter någon särskild aflöning för sin befattning med barnbördshuset, där nu patientantalet skulle mer än fördubblas. Jag anser därför ej att afdrag för bostadsförmånen bör äga rum. Ytterligare stöd härför finner jag i förhållandena vid serafimerlasarettet, där en af karolinska institutets professorer, utan afkortning af sin lön vid institutet, såsom öfverkirurg uppbär 1,500 kronor årligen och såsom direktör åtnjuter årligt arfvode af 300 kronor jämte förmånen af boställsrum, lyse och bränsle.»

Sedan Riksdagen, såsom förut nämnts, icke funnit skäl bifalla Kungl. Maj:ts framställning i hvad den afsåg boställsbyggnad åt öfverläkaren, har nu barnbördshusets direktion, enligt hvad jämväl ofvan omförmäلتs, inkommit med nytt förslag till sådan byggnad, därvid direktionen reducerat boställshusets rum både i afseende å antal och storlek, så att den beräknade kostnaden minskats från 60,000 kronor till 48,000 kronor.

Direktionen framhåller därvid, att direktionen fortfarande vore af den bestämda mening, att den ekonomiska ledningen af barnbördshuset och öfverinseendet öfver en stor personal nödvändigt fordrade, att direktor vore boende vid anstalten, för hvilken mening såväl karolinska institutets lärarkollegium som universitetskanslern framlagt särdeles viktiga skäl. Direktionen hade därför låtit arkitekten Wickman uppgöra nya ritningar och kostnadsberäkningar till sådan bostad med förberörda reducering af kostnaden. En ej obetydlig minskning i utgifter skulle, enligt direktionens åsikt, kunna göras, därest anbud å boställshusets uppförande kunde infordras samtidigt

med anbud å barnbördshusets öfriga byggnader, hvarjämte flera med byggnadsföretaget förenade arbeten såsom grundläggning, terrassering och planering, därvid bergssprängning icke torde kunna undvikas, skulle störa och menligt inverka på anstaltens patienter, om byggnadsarbetet å direktorsbostaden skulle uppskjutas, tills den nya anstalten hunnit tagas i bruk, en tidpunkt, som i anseende till det nuvarande barnbördshusets bristfälliga skick vore högeligen efterlängtd.

På grund häraf och med åberopande af hvad direktionen förut i sina underdåniga skrivelser den 22 december 1906 och den 28 september 1908 i detta ärende anført, har direktionen nu hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes dels bemyndiga direktionen att vid det tillämnade allmänna barnbördshuset å Kungl. Djurgården uppföra ett boställshus för anstaltens direktor i enlighet med de senast uppgjorda ritningarna och kostnadsberäkningarna med rätt för direktionen att vidtaga de mindre förändringar och tillägg, som under arbetets gång kunde finnas lämpliga, dels ock för detta ändamål af 1910 års Riksdag äska ett extra anslag å 48,000 kronor, att till direktionen utbetalas under år 1911.

Öfver sistnämnda framställning hafva medicinalstyrelsen, universitetskanslern samt öfverintendentsämbetet afgifvit infortrade underdåniga utlåtanden, dagtecknade respektive den 12 och den 29 januari samt den 8 februari 1910.

Medicinalstyrelsen har därvid, under erinran om sin förut i ämnet intagna ståndpunkt och skälen därtill, vidare anført, att styrelsen, som funne de af direktionen nu andragna skäl tala för önskvärdheten af bifall till direktionens förslag, ville, under förutsättning att skyldighet att själf begagna bostaden ålades direktor för anstalten, i underdånighet hemställa om aflåtande af nådig proposition i ärendet i öfverensstämmelse med hvad direktionen anhållit.

Universitetskanslern har i ärendet hört karolinska institutets lärarkollegium, hvilket, under erinran att frågan behandlats vid förut omförmälda kollegiesammanträde den 13 februari 1908, såsom en sammanfattning af hvad då inom kollegiet uttalats, anført, att kollegiet ansåge det vara af stor betydelse för den vetenskapliga forskningen vid anstalten att professor där vore boende; och ansåge sig lärarkollegiet därför böra hemställa att bostad uppfördes för allmänna barnbördshusets direktor samt att denne måtte förpliktas bo därstädes, dock med rätt för Kungl. Maj:t att för särskildt fall medgifva, att bostaden upplättes åt annan vid anstalten verksam lärare.

Med öfverlämnande af kollegiets berörda yttrande har universitets-

kanslern, jämte förmålan, att han icke hade något att för egen del tillägga till detsamma, förordat direktionens framställning till bifall.

Öfverintendentsämbetet har förmålt sig icke äga orsak att framställa någon anmärkning mot de nu föreliggande ritningarna till direktorsbostaden. Hvad åter anginge den beräknade byggnadskostnaden — som utgjorde allenast 20 kronor per kubikmeter med byggnadens höjd räknad från marklinjen — syntes denna vara, särskildt med hänsyn därtill att åtskilliga å-priser vore satta väl lågt och att vissa utgiftsposter vore helt uteglömda, allt för knapp och torde böra höjas med 4000 kronor eller från 48,000 kronor till 52,000 kronor; och ville ämbetet i detta sammanhang framhålla, att efter dess mening ytterligare inskränkningar i omhandlade ritningsförslag icke lämpligen kunde göras, då förslaget torde få anses snarare under- än öfverstiga de fordringar på utrymme, bekvämlighet och utstyrsel, som i boställslägenheter med motsvarande anspråk torde få betraktas såsom berättigade.

Departements-
chefen.

Någon anledning att nu beträffande frågan om uppförande af bostad för öfverläkaren och direktorn vid allmänna barnbördshuset frångå den ställning, Kungl. Maj:t förlidet år intog, torde så mycket mindre förefinnas, som äfven medicinalstyrelsen, hvilken myndighet tidigare ställt sig afvisande i denna punkt, numera anslutit sig till direktionens öfver barnbördshuset föreliggande förslag.

Kostnaderna för byggnadens uppförande, hvilka i Kungl. Maj:ts år 1909 framlagda proposition i ämnet beräknades till 60,000 kronor och som Riksdagen då fann anmärkningsvärdt höga, hafva nu tack vare en del reduceringar nedbringats till 52,000 kronor. Detaljerna i förslaget framgå af ett i ärendet ingifvet kostnadsförslag. Då öfverintendentsämbetet vid sin granskning af det föreliggande förslaget funnit detsamma i afseende å utrymme, bekvämlighet och utstyrsel snarare under- än öfverstiga de fordringar, som kunna ställas på en bostadslägenhet af ifrågavarande slag, torde det icke vara möjligt att ytterligare inskränka kostnaderna, hvilka emellertid utan olägenhet lära kunna fördelas på två år.

Om byggnaden alltså bör komma till utförande i enlighet med det nu framlagda förslaget, synas flera skäl tala för att ej uppskjuta med bostadshusets uppförande. Det ligger ju i öppen dag, att byggnadsarbetena kunna utföras billigare nu i sammanhang med nybyggnadsarbetet för själfva barnbördshuset, än om de skulle verkställas vid en senare tidpunkt. Härtill kommer, att sedan barnbördshuset väl tagits i besittning för sitt ändamål, sprängningar och timring i dess omedelbara närhet måste inverka synnerligen störande på i anstalten intagna patienter.

Den af karolinska institutet för behandling af allmänna barnbördshusets nybyggnadsfråga tillsatta kommittén har i afseende å utgifterna för den tillämnade direktorsbostaden framhållit, att desamma uteslutande borde falla på statsverket, detta som en konsekvens af kommitténs förutberörda i ärendet gjorda uttalande, att förnämligast hänsyn till den vetenskapliga forskningen motiverade byggnadens uppförande. I själfva verket torde det praktiskt taget vara likgiltigt, hvilken ståndpunkt man intager till denna fråga, då ju kostnaderna alltid i första hand måste gäldas med statsmedel och föga utsikt torde vara att af anstaltens för byggnadsändamål disponibla tillgångar, hvilka redan genom 1909 års Riksdags beslut ifråga om nybyggnaden för själfva barnbördshuset bundits vid detta företag, återfå någon del af ett eventuellt statsanslag. Riksdagen beviljade nämligen år 1909 för barnbördshusets nybyggnad ett belopp af 304,640 kronor, hvilken summa dock skulle återbäras till statsverket i den mån köpeskillingen för barnbördshusets nuvarande fastighet i kvarteret Murmästaren, hvars beräknade värde, 574,860 kronor, ansetts såsom ett minimibelopp, kunde komma att öfverstiga sistnämnda summa. Man torde väl knappast kunna antaga en sådan stegring af tomtprisen, att sagda köpeskillning skulle komma att öfverskrida summan af nämnda två belopp, 574,860 kronor och 304,640 kronor eller 879,500 kronor. Skulle emellertid mot förmodan så inträffa, synes det mig icke obilligt, att öfverskottsmedlen användas till gäldande af kostnaderna för direktorsbostaden. Ty äfven om dess uppförande väsentligen motiveras af omsorg om den vetenskapliga forskningen, måste det väl dock anses som en fördel för barnbördshuset att hafva ledaren af dess ekonomiska förvaltning nära till hands.

Det har i ärendet ifrågasatts, huruvida det vore lämpligt att direkt älägga öfverläkaren att vara bosatt i den tilltänkta direktorsbostaden. Man synes hafva befarat, att en eljest för platsen lämplig person af hänsyn till sin enskilda praktik skulle befinnas obenägen att åtaga sig befattningen i fråga, om han skulle vara nödgad att taga sin bostad inom barnbördshusets område. I det vid 1909 års proposition i ämnet fogade statsrådsprotokoll uttalade sig dåvarande departementschefen för att en sådan förpliktelse borde äläggas öfverläkaren vid anstalten. Det synes äfven mig, som om förut antydda farhåga skulle vara väsentligt öfverdrifven. Det nya barnbördshuset kommer ju att uppföras på en plats, som endast befinner sig på några minuters afstånd från det stora och välbyggda Östermalm, och som genom spårväg står i bekväm förbindelse såväl med Vasastaden som andra stadsdelar. Det torde därför vara ställt utom allt tvifvel, att barnbördshusets öfverläkare utan svårighet skall kunna förskaffa sig all den enskilda praktik, hans tjänst medgifver honom att sköta.

Härtill kommer att, äfven efter de i det föreliggande förslaget gjorda reduceringar, den tillämnade direktorsbostaden såväl i fråga om utrymme som i åtskilliga andra afseenden synes erbjuda afsevärda förmåner.

Min företrädare i statsrådsämbetet har i det vid 1909 års proposition i ämnet fogade statsrådsprotokoll upptagit frågan, huruvida öfverläkaren för förmånen af fri bostad, värme och belysning borde vidkännas något afdrag på sin lön såsom professor vid karolinska institutet. I likhet med honom och på de af honom åberopade skäl anser äfven jag mig böra besvara denna fråga nekande.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels att för uppförande af bostad för direktorn och öfverläkaren vid allmänna barnbördshuset i Stockholm å den till nybyggnad för barnbördshuset afsedda tomtplats å Kungl. Djurgården bevilja ett anslag af 52,000 kronor att till statsverket återbäras i den mån vid försäljning af den barnbördshuset tillhöriga fastigheten n:r 3 kvarteret Murmästaren i Stockholm köpeskillingen för nämnda fastighet kan komma att öfverstiga 879,500 kronor

dels ock att af detta anslag på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 26,000 kronor.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna nådigt bifall; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Seth Flodin.